

Η νέα βαρβαρότητα, μαγκιά και χυδαιότητα*

Της Κικής Σταματογιαννη

Στη μνήμη του Ζακ Κωστόπουλου /της Zackie Oh

Αθήνα, Σεπτέμβρης 2018. Ένας νέος άνθρωπος, μέρα μεσημέρι, στο κεντρικότερο σημείο της Αθήνας, ξυλοκοπείται. Μέχρι θανάτου. Μπροστά σε δεκάδες άλλους που παρακολουθούν απαθείς και αμέτοχοι – πλην ενός. Οι δράστες σπεύδουν να επικαλεστούν την προστασία της ατομικής τους ιδιοκτησίας μπροστά στο ενδεχόμενο της «ληστείας του κοσμηματοπωλείου από ένα πρεζάκι». Τα όργανα καταστολής του ελληνικού κράτους, που επίσης χτυπούν με μανία έναν ήδη αιμόφυρτο και πεσμένο στο πεζοδρόμιο άνθρωπο ανήμπορο πια να αντιδράσει, δεν επικαλούνται τίποτα. Ακολουθούν τη «συνήθη πρακτική», κατά την ωμή παραδοχή αξιωματικού της ΕΛΑΣ, προέδρου της Ένωσης Αστυνομικών Υπαλλήλων Αθήνας. «Αυτή είναι η πρακτική. Σ' όποιον αρέσει. Σ' όποιον δεν αρέσει...».

Όργιο συγκάλυψης

Όσο ξετυλίγεται το κουβάρι ωστόσο αυτής της σοκαριστικής ιστορίας και προκύπτουν στοιχεία, μαρτυρίες, βίντεο, η - βαμμένη με το αίμα ενός ανθρώπου- ιδιοκτησία των καταστηματαρχών της Ομόνοιας καθόλου δεν φαίνεται να απειλείται. Ούτε μια στιγμή. Ολόκληρο το αφήγημα περί της υποτιθέμενης ληστείας (στην αρχική εκδοχή) ή κλοπής (στο μεταγενέστερο σενάριο) από έναν «επικίνδυνο», σε «κατάσταση αμόκ» και «οπλισμένο τοξικομανή» που τους απειλεί κραδαινώντας τότε μαχαίρι, τότε γυαλί, τότε και τα δύο ενώ ταυτόχρονα καταφέρνει και κρατά μαζί κι έναν πυροσβεστήρα, καταρρέει. Τι απομένει; Μένει η χυδαία δολοφονία ενός ανθρώπου

ανυπεράσπιστου, φοβισμένου, σε σύγχυση και σε απόλυτη αδυναμία να προστατεύσει τον εαυτό του. Μένει, επίσης, η πικρή συνειδητοποίηση ότι έζησε ένα βασανιστικό και οδυνηρό τέλος, επειδή η συντριπτική πλειονότητα των «θεατών της βίας» δεν έκρινε σκόπιμο να κάνει την παραμικρή κίνηση για να τον προστατεύσει.

Είναι πολλά και ζητούν επιτακτικά μια απάντηση τα ανοιχτά ερωτήματα για τον τρόπο με τον οποίο το κράτος χειρίστηκε την υπόθεση. Ο τόπος του εγκλήματος δεν σφραγίζεται, όπως θα επέτασσε η ακολουθητέα διαδικασία και τα πρωτόκολλα έρευνας. Ελάχιστες ώρες μετά, ο μαγαζάτορας σκουπίζει ήσυχος τα γυαλιά, τα σκουπίδια, τα αίματα, τα αποδεικτικά στοιχεία. Μαχαίρια πηγαινοέρχονται κάτω από αδιευκρίνιστες συνθήκες, οι μάρτυρες άφαντοι, η δικογραφία ελλιπής, οι κατηγορούμενοι να πέφτουν στη μια αντίφαση μετά την άλλη, το ασθενοφόρο να παραλαμβάνει έναν άνθρωπο «σε πολύ κρίσιμη κατάσταση», αλλά να φεύγει χωρίς τον φάρο αναμμένο, οι εργαζόμενοι του ΕΚΑΒ να μεταφέρουν έναν αναίσθητο άνθρωπο δεμένο με χειροπέδες, η αρχική ανακοίνωση να αναφέρει ότι «εξέπνευσε καθ' οδόν προς το νοσοκομείο» – μια ανακοίνωση που διαψεύδεται από τους γιατρούς που τον παρέλαβαν εκεί. Αν ήταν ήδη νεκρός, η μεταφορά του με χειροπέδες συνιστά περιύβριση νεκρού. Αν δεν ήταν, οι χειροπέδες σε έναν άνθρωπο ακινητοποιημένο και πολύ σοβαρά τραυματισμένο, προς τι; Τι ακριβώς εξυπηρετούσαν; Μια σειρά από χοντροκομμένα ψέματα, από διαστρεβλώσεις, από συκοφαντίες, από όλα εκείνα που κωδικοποιούνται σε έναν και μόνο όρο: συγκάλυψη. Υπάρχει ωστόσο ένα μοναδικό πράγμα που μπορεί να απαιτήσει ένας νεκρός, που τη μνήμη του σκύλευσαν δεκάδες εμετικές αναρτήσεις και σχόλια στα αστικά ΜΜΕ και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Σχόλια που έσταζαν ρατσιστική χολή και ομοφοβικό μίσος. Κι αυτό είναι να φωτιστούν οι συνθήκες πίσω από έναν άδικο και αναξιοπρεπή θάνατο. Τίμιο αίτημα.

Οι «ταυτότητες» του Ζακ

«Είμαι Drag Queen, ακτιβιστής. Είμαι οροθετικός, είμαι αδερφή. Ασχολούμαι ως ακτιβιστής κυρίως με αυτά τα θέματα, αλλά και με τα ανθρώπινα δικαιώματα γενικά. Είμαι μια Drag Queen οροθετική τσούλα!»**

Ο Ζακ δολοφονήθηκε με όλες τις ταυτότητες που έφερε. Πιθανότατα και για όλες τις ταυτότητες που έφερε ανοιχτά και περήφανα. Αλλά αυτό δεν το ξέρουμε ακόμη. Και δεν ξέρουμε αν θα το μάθουμε κάποτε.

Δολοφονήθηκε ως **ανοιχτά γκέι και ακτιβιστής για τα λοατκια+δικαιώματα**.

Δολοφονήθηκε ως **κουίρ**, καθώς -όπως δήλωνε- δεν αυτοπροσδιοριζόταν «ούτε ως άντρας ούτε ως γυναίκα».**

Δολοφονήθηκε ως **μη αρρενωπός**, σύμφωνα με τα κατασκευασμένα κοινωνικά στερεότυπα ως προς το τι θεωρείται θηλυκότητα και τι αρρενωπότητα.

Δολοφονήθηκε ως **ανοιχτά οροθετικός**, που μιλούσε δημόσια για την προσωπική του ιστορία και έκανε κάθε προσπάθεια στην κατεύθυνση αποστιγματισμού των ανθρώπων που διαγιγνώσκονται θετικοί στον ιό HIV. «Με πλησίαζαν μόνο φορώντας μάσκα, λες

και θα έμπαιναν σε χειρουργείο, ενώ αυτό δεν ενδείκνυται για κάποιον που έχει HIV, καθώς δε μεταδίδεται ούτε με τον αέρα ούτε με το άγγιγμα και επίσης δεν έκαναν κάτι αντίστοιχο σε κανέναν άλλον ασθενή, ακόμα και σε κάποιους που μπορεί να είχαν βήχα ή κάποια ίωση. Επειδή μιλάμε για γιατρούς, δεν ξέρω κατά πόσο μπορεί να δικαιολογηθεί ως άγνοια».**

Δολοφονήθηκε ως **ντραγκ κουίν**. Ως μία από τις περσόνες που ξεδίπλωνε στη σκηνή. Ως Zackie Oh.

Δολοφονήθηκε ως **ακτιβιστής για τα ανθρώπινα δικαιώματα**, ως ένας άνθρωπος που μιλούσε πάντα κατά του ρατσισμού και υπέρ των μεταναστών, παιδί μεταναστών ο ίδιος.

Δολοφονήθηκε ως ένα πλάσμα που **είχε επιλέξει να είναι ο εαυτός του/η εαυτή της** και αρνιόταν να είναι κάτι άλλο, κάτι λιγότερο απ' αυτό. «[...] όταν μίλησα στην κοινότητα για την επίθεση που δέχτηκα, κάποια άτομα με ρώτησαν εάν ήμουν βαμμένος ή “ήσουν in drag”; Αυτό έχει από πίσω ένα “προκάλυψεις;”. Γιατί πρέπει να το ρωτήσεις αυτό και τι σημασία έχει; Δηλαδή θα ήταν πιο δικαιολογημένο εάν έλεγα ότι ήμουν βαμμένος ή φορούσα περούκα; Αυτό δικαιολογεί μια επίθεση; Είναι αντίστοιχο με τις γυναίκες που βιάζονται και τις ρωτάνε τι φόραγες. Άλλο ένα παράδειγμα, ίσως πιο αθώο, αλλά επίσης προβληματικό: “Να προσέχεις?”. Έλαβα δεκάδες μηνύματα “Να προσέχεις?”. Να προσέχω τι; Να μην είμαι ο εαυτός μου; Τι σημαίνει να προσέχω; Να μην προκαλώ; Να μην είμαι εγώ; Με αυτή την έννοια δε μπορώ να προσέχω. Αρνούμαι!»**.

Δολοφονήθηκε ως **αντιφασίστας**: «Εάν με ρωτούσες τι θα ήθελες να αλλάξεις στην κοινωνία, επειδή οι φασίστες δε θα πάνε να είναι φασίστες, θα ήταν όταν βλέπεις να επιτίθενται σε κάποιον, να μην κοιτάς από την άλλη».**

Δολοφονήθηκε, γιατί κάποιοι τελικά επέλεξαν -μπροστά σε ένα φασιστικό χτύπημα- να κοιτάξουν από την άλλη.

Δολοφονήθηκε παρότι ήξερε «να τρέχει γρήγορα». Αυτή τη φορά, δεν πρόλαβε να «τη γλιτώσει φθηνά, με κάτι κλωτσιές μόνο».**

Δεν πρόλαβε να τρέξει, γιατί κάποιοι θέλησαν να επιβάλουν τον δικό τους ορισμό περί κανονικότητας. Και στον ορισμό αυτό «πουστράκια, ανώμαλοι, άρρωστοι με AIDS, ακτιβιστές, πρεζάκια», δεν χωρούν. Δεν χωρούν στο μικρό μυαλό και στο μικρό κόσμο τους, που προσπαθούν να τον γενικεύσουν και να τον μετατρέψουν σε έναν εφιαλτικό κόσμο για όλες και όλους εμάς.

Τι είναι «κανονικό»;

Γιατί επιμένουμε στις ταυτότητες του Ζακ;

Έχει σημασία κάθε φορά που αναφερόμαστε στον Ζακ, να έχουμε ανά πάσα στιγμή στο μυαλό μας ότι ο άνθρωπος που δολοφονήθηκε ήταν ΟΛΑ αυτά. Ταυτόχρονα. Ζούσε και ανέπνεε με όλες αυτές τις ταυτότητες, κάθε μία από τις οποίες είναι βαθιά πολιτική. Και είναι πολιτική, γιατί η άρνηση αποδοχής και σεβασμού οποιασδήποτε από αυτές οδηγεί σε μια κοινωνία του Καιάδα. Από δω οι «κανονικοί», από κει οι παρείσακτοι, οι παρίες, οι «κατά λάθος». Κάθε συζήτηση επομένως σχετικά με τη δολοφονία που

τάραξε τις τελευταίες μέρες του Σεπτέμβρη είναι μια συζήτηση περί «κανονικότητας».

Τι είναι «κανονικό» λοιπόν για εμάς;

Κανονικό είναι να αξιολογείς την ανθρώπινη ζωή υπέρτερα σε σχέση με οποιοδήποτε υλικό αγαθό. Να σπεύδεις όταν ένας αναγκασμένος άνθρωπος καλεί σε βοήθεια. Να συνειδητοποιείς ότι τα «περιθώρια» είναι κοινωνικές κατασκευές, δεν προκύπτουν αίφνης. Να σέβεσαι απόλυτα και να αγκαλιάζεις τη διαφορετικότητα. Κι αν κληθούμε ποτέ να επιλέξουμε, θα επιλέξουμε αβίαστα αυτούς που ένα μέρος της κοινωνίας θεωρεί «μη κανονικούς»: αυτούς και αυτές που υφίστανται καταπίεση γιατί δεν είναι «αρκετά άντρες» ή «αρκετά γυναίκες», όσους δεν αισθάνονται ούτε το ένα ούτε το άλλο, όσες είναι ψυχικά ασθενείς ή σωματικά ανάπηροι, τις οροθετικές, τους τοξικοεξαρτημένους, τις σεξεργάτριες, τους φτωχούς, όσους έχουν πιο σκούρο δέρμα, όσους λατρεύουν άλλο θεό ή κανέναν θεό, όσες κουβαλάνε ένα σακίδιο και τα παιδιά τους κάθε φορά που βομβαρδίζεται το σπίτι τους αναζητώντας ασφάλεια και στέγη. Αυτή είναι η κανονικότητα για μας. «Και σ' όποιον αρέσει».

Η δεύτερη δολοφονία του Ζακ/Zackie Oh

Μετά το λιντσάρισμα του Ζακ ακολούθησε μια δεύτερη προσπάθεια «να ξεμπερδεύουν μ' αυτόν». Τα ειδησεογραφικά δελτία αναμετέδωσαν το αστυνομικό δελτίο, χωρίς κανένα φιλτράρισμα, καμία επιπλέον έρευνα. Για τα ΜΜΕ, ήταν άλλο ένα περιστατικό με «ένα πρεζάκι της Ομόνοιας που προσπάθησε να ληστέψει ένα κοσμηματοπωλείο για να εξασφαλίσει τη δόση του». Αν δεν γινόταν γνωστή η ταυτότητα του νεκρού, η υπόθεση θα είχε κλείσει βολικά για όλους τους εμπλεκόμενους. Τους μαγαζάτορες, τους αστυνομικούς του διαβόητου Α.Τ. Ομονοίας, όλους όσους σιώπησαν και δεν αντέδρασαν.

Ωστόσο, η στοχευμένη αναπαραγωγή ειδήσεων από τα αστικά, συστημικά ΜΜΕ συνεχίστηκε. Προσεκτικά επιλεγμένες ειδήσεις, σερβιρισμένες με τρόπο τέτοιο που συσκοτίζει και διαστρεβλώνει. «Βρέθηκε DNA του Ζ. Κωστόπουλου στο μαχαίρι». Σε ένα μέρος όπου το αίμα του βρισκόταν παντού, παραλείπουν να πουν. Τι μας λέει, επομένως, αυτή η είδηση; Μας υπενθυμίζει ότι ένοχοι μπορούν να κατασκευαστούν και μετά θάνατον. Μας τονίζει με έμφαση ότι η εξουσία δεν είναι μόνο κατασταλτική. Όταν χρειάζεται, έρχεται να τη συνεπικουρήσει και η εξουσία των ιδεολογικών μηχανισμών του κράτους, ώστε να διατηρηθεί το σύστημα αλώβητο. Πρέπει να «σκιαγραφηθεί» ο επικίνδυνος. Ποιος είναι αυτός που απειλεί τη ζωή του «μεσαίου μεροκαματιάρη»; Μας το απαντούν τα ΜΜΕ με τη δημοσκόπηση-ντροπή: «Είστε υπέρ της ηρωοποιήσεως του επίδοξου ληστή, ομοφυλόφιλου και οροθετικού;». Ο «επικίνδυνος» λοιπόν βρέθηκε. Η σήψη είναι ίσως μια υπερβολικά αθώα λέξη.

Στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης η σελίδα της Zackie Oh πλημμύρισε από σχόλια ενάντια σε κάποια, κάποιες ή και όλες τις ταυτότητες του νεκρού. Βγήκαν στην επιφάνεια για άλλη μια φορά τα συντηρητικά αντανάκλαστικά του πιο φοβικού κομματιού της κοινωνίας. Φοβικό απέναντι στη διαφορετική έκφραση της προσωπικότητας, στην ομοφυλοφιλία, στην οροθετικότητα, στην τοξικοεξάρτηση. Και την ίδια στιγμή έτοιμο να θυσιάσει τα πάντα μπροστά στην ατομική ιδιοκτησία. Η τελευταία μεταβλήθηκε στην ιερή αγελάδα, που όχι μόνο δεν επιτρέπεται να την αγγίξεις, «Και τι θα έκανες εσύ, δηλαδή, αν έμπαινε κάποιος στο σπίτι σου;», αλλά δικαιολογεί τις ενέργειες και κάθε αυτόκλητου υπερασπιστή. Δικαιολογεί την αυτοδικία, δικαιολογεί το λυσσασμένο ξυλοδαρμό, δικαιολογεί τα πάντα.

Δυο λόγια για τον «κοινωνικό εκφασισμό»

Επειδή ακούγεται και γράφεται συχνά η έκφραση αυτή το τελευταίο διάστημα με αφορμή και τη δολοφονία του Ζακ, η αύξηση της βίας στο δρόμο σημαίνει «κοινωνικό εκφασισμό»;

Είναι πολύ λογικό να αγανακτούμε με όσους κοιτούσαν με απάθεια το λιντσάρισμα του Ζακ Κωστόπουλου ή εκείνους που μαζεύτηκαν κάτω από τον απελπισμένο που ετοιμαζόταν να αυτοκτονήσει στην Ομόνοια καλώντας τον «να πέσει μια ώρα αρχύτερα». Η απονιά στο μαρτύριο του άλλου, η σκληρότητα στον πιο ανυπεράσπιστο είναι αδιανόητη κατάντια. Αλλά δεν αποτελεί «κοινωνικό φασισμό».

Ο φασισμός είναι μια έννοια με πολύ συγκεκριμένο πολιτικό περιεχόμενο. Σημαίνει ένα αντιδραστικό λαϊκό μικροαστικό κίνημα με στόχο την εξουσία. Ακριβώς επειδή είναι αντιδραστικό κίνημα, στρέφεται ενάντια στους πιο αδύναμους: την εργατική τάξη και κάθε συλλογικότητά της, τους/τις πρόσφυγες, μετανάστ(ρι)ες, μουσουλμάνους, λοατκια+, ανάπηρους, οροθετικούς. Θέλει τις γυναίκες στο σπίτι να γεννούν παιδιά και με ιδιαίτερη λύσσα επιχειρεί να συντρίψει κάθε είδους κοινωνική δράση των καταπιεσμένων.

Επειδή είναι κίνημα, ξεσηκώνει μεγάλα πλήθη και δουλεύει μέσα στον κόσμο, προσπαθώντας να χτίσει γρήγορα μια δυνατή οργάνωση. Ο φασισμός τρέφεται και μεγεθύνεται από πολλά ποτάμια:

- Από την οργή και τα παράπονα των μικροαστών που καταρρέουν μπροστά στην κρίση «και χρειάζεται ένας στιβαρός ηγέτης να χτυπήσει τη γροθιά του στο τραπέζι» για να επιστρέψει η ελπίδα.

- Από το φόβο τους πως θα κατακυλήσουν στο επίπεδο των πιο χτυπημένων κομματιών, των άνεργων, των μεταναστών χωρίς χαρτιά και δικαιώματα, των «περιθωριακών» της κοινωνίας. Γι' αυτό και επιτίθενται σ' αυτά τα πληθυσμιακά κομμάτια χωρίς κανένα έλεος.

- Από φαντασιώσεις εθνικού μεγαλείου, που είναι η άλλη πλευρά της απελπισίας και της ασημαντότητας που αισθάνονται.

- Από το διάχυτο μισανθρωπισμό που παράγει άφθονο η καπιταλιστική κοινωνία. Ο φασισμός χρειάζεται και αυτός ένα είδος πρωτοπορίας. Αποφασισμένους μαχητές που θα δώσουν και θα

κερδίσουν στο δρόμο μάχες ενάντια στην αριστερά και τα κινήματα. Δεν μπορεί να δουλέψει χωρίς τάγματα εφόδου, γι' αυτό έχει απόλυτη ανάγκη από την πρώτη ύλη του κοινωνικού μισανθρωπισμού για να στρατολογήσει τους στρατιώτες του. Έχει ανάγκη από την «ανθρώπινη σκόνη».

Όμως, ο διάχυτος μισανθρωπισμός δεν είναι το ίδιο πράγμα με το φασισμό. Ο τελευταίος συνεπάγεται οργάνωση μάχης και συγκροτημένη μαζική απεύθυνση. Ο μισανθρωπισμός είναι το περιβάλλον το οποίο τρέφει τον φασισμό. Αλλά είναι σοβαρό λάθος, για όσες και όσους θέλουμε να παλέψουμε ενάντια στο τέρας, να το συγχέουμε με το περιβάλλον που το συντηρεί.

Οι νοικοκυραίοι φονιάδες του Ζακ είναι φανερό πια πως έχουν σχέσεις με την οργανωμένη ακροδεξιά. Δεν μπορούμε να πούμε το ίδιο με βεβαιότητα για τους δεκάδες περίεργους που κοιτούσαν το λιντσάρισμα.

Με το να θεωρούμε πως έχουμε να αντιμετωπίσουμε «κοινωνικό φασισμό», είναι σα να λέμε πως ο φασισμός έχει ήδη κυριαρχήσει στην κοινωνία, πως η κοινωνία συνολικά είναι εναντίον μας. Έτσι, παραλείπουμε τον κρίσιμο κρίκο του αγώνα σήμερα, που είναι το να εμποδίσουμε κάθε εμφάνιση των ταγμάτων εφόδου στο δρόμο και στις γειτονιές, κάθε οργανωτική ανάπτυξη των φασιστών. Δεν έχουμε την παραμικρή πολυτέλεια να θεωρούμε πως ο πόλεμος έχει ήδη χαθεί, αποφεύγοντας το καθήκον της μάχης τώρα.

Αντί επιλόγου

Η πρώτη πράξη σεβασμού της μνήμης κάθε νεκρού είναι ο σεβασμός της ξεχωριστής προσωπικότητας που υπήρξε ο νεκρός. Για όσες και όσους θαυμάσαμε τον Ζακ πάνω στη σκηνή, για όσες και όσους διασταυρώθηκαν οι δρόμοι μας με τον δικό του στο κίνημα, δεν θα μπορούσαμε να τον αποχαιρετήσουμε με τίποτα άλλο πέρα από γενναίες δόσεις γκλίτερ σκορπισμένες στο δρόμο. Με τραγούδια

της Μαντόνα μπροστά στη Βουλή. Με συνθήματα. Με ντραγκ αμφίεση και ψηλοτάκουνα στις πορείες μνήμης. Με στρας στα πάρτι που διοργανώνονται, στην προσπάθεια να καλυφθούν τα έξοδα της δίκης για την αποκατάσταση της αλήθειας. Για να δικαιωθεί ο Ζακ. Και η Zackie. Το πένθος δεν θα ταίριαζε σ' αυτόν. Με τον ίδιο τρόπο δεν ταιριάζει και σ' εμάς.

(...) θα ταξιδέψουμε λοιπόν μια μέρα μακριά

θα μείνουν άδεια τα κλουβιά που χτίσατε

και οι παγίδες που μας στήσατε

θα διαλυθούν με τον καιρό από του χρόνου τη σκουριά

δε θα μας φτάνουν πια εδώ οι σφαίρες σας

*είμαστε άγνωστα πολύχρωμα πουλιά (...)**

**Στίχοι από το τραγούδι «Η νέα βαρβαρότητα», Γιάννης Αγγελάκας, Πάυλος Παυλίδης*

*** Λόγια του Ζακ Κωστόπουλου/Zackie 0h μέσα από συνεντεύξεις που έδωσε κατά καιρούς*